

BERETNING 2019 BORNHOLMS LANDBRUG & FØDEVARER

v/ gdr. Lars-Ole Hjorth-Larsen, Brogaard

Hvad handler det om? Det handler om lønsom innovation, om høj kvalitet og om omkostningsbevidsthed. Det handler nemlig om produktion af mad. Og da handler det selvsagt om natur, dyr, mennesker og om verdens vigtigste virke, om landbrug.

Den beretning, som jeg skrev til generalforsamlingen i marts, den har jeg skrevet om og gjort kortere. Covid - 19 har skylden. Den har ramt hele verden, vi er blevet begrænset i vores virke, mange erhverv har tabt penge, nogle må lukke, turist- og rejsebranchen har især været og er ramt. Landbruget og hele fødevarerektoren har haft en uændret produktion og beskæftigelse. Prisen på grisekød fik dog et ordentligt hak nedad. Vores generalforsamling blev udsat til afholdelse som en almindelig generalforsamling i efteråret. Det blev så ikke tilfældet. For anden bølge af Covid - 19 er værre end forventet og er kommet tidligere. Vi synes dog ikke, at vi vil udsætte på ny. Så den afholdes i dag på den mulige facon.

Det er et økonomisk godt år, jeg skal aflægge beretning for. Vi havde vist alle en vældig god høst i 2019, og griseproducenterne tjente gode penge. Dog vokser træerne ikke ind i himlen. Vi skal fortsat tumle med at øge produktiviteten og tage flere digitale løsninger i brug sammen med endnu mere teknologi. Sådan er det. Ganske som vi ligeså godt kan indstille os på at fatte, at vi ikke er her som den store selvfølghed. Vi er her, fordi vi er dygtige til vores håndværk. Fordi vi bærer os ordentligt ad i forhold til Bornholm som sådan. Fordi vi succesfuldt formår at virke sammen med andre, der spiller en rolle for os alle her på øen. Jeg tænker på de mange fødevarerudbydere af nicheprodukter, på hele vores restaurantside og naturligvis på turistindustrien.

Jeg glæder mig virkelig meget i det daglige over det samvirke. Det fylder hos mig. Der tales så meget om Licence to Operate i disse år. Det forbinder jeg hos os med, at der skal virkes til bedste for Bornholm. Også helt, selv om jeg selv, sammen med mange af jer andre, primært hører hjemme i et stort dansk fødevarereksporterhverv.

De tre største driftsgrene: På plantesiden fik vi flotte udbytter og en fin kvalitet. For mange af os går høsten 2019 over i historien, som en af de bedste. Det samme kan siges om noteringen på grisekød i andet halvår af 2019. Det vil også gå over i historien, at bytteforholdet mellem prisen på foder og kød var virkelig godt. Prisen på grisekød faldt med ca. 4 kr. pr. kg., da covid-19 kom til Europa, heldigvis fra et højt niveau. Svinepest i Tyskland har foreløbigt bevirket et lille fald i noteringen, og vi følger den videre udviklingen spændt. Vender vi os mod mælkeproducenterne, da ser vi, at afregningsprisen på mælk stort set ikke er steget de sidste ti år. Det presser vores tilbageværende producenter hårdt. Og det er blevet værre endnu. Prisen er nemlig reduceret med 25 øre pr. kg. fra et i forvejen lavt niveau. Umiddelbart er der ikke de store lyspunkter her, og det er naturligvis uholdbart.

Alligevel vil jeg understrege, at 2019 blev et økonomisk godt år for øens landbrug. Det indeholder dertil gode spændende arbejdspladser med nutidige jobs og muligheder for udvikling. Det kan vi glæde os over, ligesom det er vigtigt at få det fortalt udenfor erhvervet.

Nu vender jeg mig mod Kannikegaard. Her har vi fået et par nye samarbejdspartnere og lejere ind, nemlig virksomhedsrådgiver Trine Leerskov og forsikringsmæglervirksomheden Klink & Jensen. Vi

tror på et godt samarbejde. Når det gælder en effektiv og god rådgivning, så forsøger BLF konstant at optimere samarbejdet med os medlemmer. Det gør vi også, når det gælder vores øvrige rådgivere, om de så kommer fra VKST eller SAGRO, da ligger det os stærkt på sinde at samarbejde. Vi bliver fortsat færre og større enheder i landbruget, den udvikling skal rådgivningen kunne leve op til. Her i 2019 har vi styret efter at komme i front på det digitale område, altså øge anvendelsen af Summax, Nemfaktura og Dashboard. Også udviklingen af de enkelte applikationer i SEGES har vi været med til at påvirke.

Vi har i BLF haft stor glæde af et projekt omkring Bornholms Fødevarerklunge og samarbejdet med Gourmet Bornholm og BRK. Det har afstedkommet rådgivning til virkelig mange fødevarerproducenter de sidste 5 år. Men det har også været rammen om events som Kulinarisk Ø, Bornholms Madfestival, madmarkeder, Økologisk Årsmøde og meget mere. Nu ser vi en ny fremtid i øjnene. For nu er det desværre slut med finansieringen. Vi siger tak for partnerskabet og desuden, at vi også i fremtiden vil have fokus på opgaverne under navnet "fødevarer".

Samfundskommunikationen er en meget vigtig aktivitet for BLF og for landbruget i det hele taget. Derfor deltager jeg i meget på vores vegne. På Folkemødet bød vi på 15 forskellige debatter på vores stand, hvor lokal-, national- og fagpolitik var på dagsordenen. Vi samvirkede også tæt med Landbrug & Fødevarer og Seges gennem en af Axelborgs meget dygtige medarbejdere, Anders Søgaard. Også tænketanken FREJ havde vi et godt samarbejde med, hvilket skabte en god "aldersdiversitet". Køer på græs på Smørjeppegaard og Åbent Landbrug på Langemyregaard var to flotte events, som virkelig fortjener ros og tak! 4H og BLU sammen med Bornholms Travelskab gennemførte Familielandbruget i Hareløkkerne. Tak for det! Et fint arrangement, som I meget gerne må fortsætte med.

Snart i nogle år er det gået økonomisk godt på Bornholm. Det af flere grunde. Folkemødet har givet et løft. Bornholm er kommet grundigt på danmarkskortet. Vi er selv blevet mere opmærksomme på de mange styrker, Bornholm besidder. Vi tror mere på os selv. Og hvorfor stoppe der? Det gælder konstant om at skabe det bedst mulige rygstød for os, der traf det valg, at ernære os som selvstændige erhvervsdrivende - store som små og i sidste ende til gavn for alle bornholmere.

Derfor, lad os gøre som jyderne, der ville sige: "Det går ikke så ringe på Bornholm, men det kan blive bedre!". Bornholms Regionskommune har selv sagt en stor finger med i spillet her på øen. Godt nok, så længe ledelsen er rationel. Et område, hvor der snart længe har været plads til forbedringer, er sagsbehandlingstider for bygge- og miljøsager. BLF har etableret et samarbejde og forsøger at assistere så godt som muligt, og BRK har ansat to nye kompetente medarbejdere. Det vil givetvis påvirke positivt.

Bornholms unge, desværre et årligt tilbagevendende punkt. Når der nu er en hel del, der går godt på Bornholm, hvorfor kan vi så ikke finde ud af at få stort set alle vores unge givet en uddannelse efter folkeskolen / gymnasiet? Noget går galt flere steder. Som forældre har vi et stort ansvar at leve op til just der. Vi har drøftet det i forskellige sammenhænge, og alligevel flytter vi ikke nok. Skolerne har også deres del af ansvaret. Så jeg vil i stedet fortælle en historie. Jeg gik i Aaker Skole, havde en fantastisk klasselærerinde, fru Egebjerg. En dag, hvor jeg var gået lidt i stå, siger fru Egebjerg: "Lars-Ole, se at komme videre, for du ønsker vel ikke at komme til at tilhøre den store grå masse?" Jeg har tænkt på det utallige gange siden. Blot få ord fra fru Egebjerg, og den sidder der resten af livet. Dygtige lærere har indflydelse.

I øvrigt så jeg for ganske nylig, at to store, velanskrevne organisationer, en for arbejdsgivere og en anden for arbejdstagere, sammen gik til regeringen med et opråb. Nemlig om, at de unge med en studentereksamen i hus så udmærket godt efterfølgende kunne vælge sig en praktisk erhvervsuddannelse. Hvilket fint initiativ! Det fortjener virkelig ros. Desværre er det jo nok forældre med lidt fine fornemmelser, der somme tider agerer bremseklods.

Natur og biodiversitet. Selvfølgelig er det et privilegium at bo ude i det åbne land, ude i naturen. Det bliver ikke ringere af, at have sit erhvervsmæssige virke herude. Cornell University i USA står bag en videnskabelig afhandling, der konkluderer, at naturen i den grad påvirker os gunstigt. Blot få timers ophold dagligt ude i naturen har en helende effekt på en række vitale felter for os mennesker. Vi i landbruget er selvsagt positive, når det gælder naturen. Det er simpelthen en del af vores DNA. Derfor bliver jeg også ærgerlig, når vi landmænd får skyld for at være ligeglade med naturen. Vi arbejder tvært imod for at opnå en rig natur. Vi har afholdt et godt fællesmøde med Danmarks Ornitologiske Forening, hvor Viben og andre fugle i agerlandet var på dagsordenen, og BLF sidder med i det lokale vandråd. Her bakker vi op om indsatser, der forbedrer vandløb og giver god mening.

Bornholmske landbrug er klar til at lade nogle af deres arealer gå fra at være landbrugsjord til at blive ren natur. Mest spektakulært er Vallensgaardsmosen ved Almindingen. Her er et stort landbrugsareal ved at blive omdannet til mose, og en unik natur breder sig fra Ekkodalen mod syd. I mindre skala er der et naturprojekt ved Ringborgen i Pedersker, hvor vandløb og natur er tænkt sammen. Adskillige andre projekter er undervejs, og vi kan kun bifalde dette. Fælles for de gode projekter er, at det sker i respekt for lodsejeren og i et samarbejde mellem ejeren, Regionskommunen og øvrige naturinteresser. Koden hedder: Snak sammen og hav respekt for ejendomsretten.

I vores dagligdag i landbruget spiller faglig viden en helt afgørende rolle. Vi bruger konstant fakta, som er fremkommet ved danske eller udenlandske forsøg og forskning. Resultaterne samles hos SEGES, bearbejdes, sendes til f.eks. Kannikegaard og fordeles til os. Viden cirkulerer også centrene imellem.

På den baggrund virker det decideret rystende, så lille en rolle fakta spiller hos mange danskere i dag. Hænger det mon sammen med, at manges basale viden hvad angår eksakte fag, f.eks. matematik, er så ringe, at de lader de undefinerbare følelser tage over? "Jeg føler dette eller hint – så må fakta gå hen, hvor peberet gror!". Sådan er det desværre nok.

I øvrigt dyrkes det jo. Der er medlemmer af folketinget, som måske har en given viden, men tror, der er flere stemmer i at servere noget føleri, og så gør de det. Det kaldes demokrati. Reelt er det svindel med folkestyret.

Tag nu det unikke plantebeskyttelsesmiddel, Roundup. Dets virkemåde på grønne plantedele kræver tilstedeværelsen af et enzym, som alene findes i planter. Så det skulle være temmelig ligetil, at fortælle uvidende, at ved normalt brug er Roundup uskadeligt. Men sker det ret mange steder? Nej vel. I stedet dyrkes skræmmekampagner, og egentlig er det utroligt, at løggen i den grad får taleret, også hos visse folketingsmedlemmer.

Herfra er det nærliggende at gå videre til pesticider i almindelighed. For godt nok er Roundup/glyphosat hadeobjektet blandt pesticider. Men de øvrige, af staten gennemtestede og godkendte pesticider, er også vigtige for os at råde over. Mange grønne miljøorganisationer og

lignende på den såkaldte grønne side hævder, at eventuelle fund af glyphosat og andre af de lovlige pesticider i grundvandet er en trussel mod dette. Det er forkert. Grænseværdien blev i sin tid sat alene ud fra, hvad der var målbart. Der ligger altså ikke sundheds- eller miljømæssige grunde bag. Derfor er det ren manipulation, når det hævdes, at de få fundne pesticidrester skulle være sundhedsskadelige. Det er mængden og kun mængden, der er afgørende for, om et stof er skadeligt eller ej. Alle stoffer er nemlig skadelige, hvis man får for meget af dem. Og uskadelige, hvis dosen er tilstrækkelig lille. Men det stoppes behændigt af vejen i debatten.

Øget udnyttelse af husdyrgødningen fra august 2020. Regeringspartiet har sammen med venstrefløjten besluttet at kvælstof i form af husdyrgødning skal udnyttes endnu bedre. Det til trods for, at vi her i landet ligger i den absolutte top, når det gælder udnyttelsesgrad. Det vil ramme os hårdt, da der reelt ikke er flere muligheder for at øge udnyttelsen. De tiltag, der anbefales, er nemlig taget i brug. På Bornholm betyder denne stramning mere end i det øvrige Danmark. Vi råder over én procent af udspretningsarealet i Danmark, men har en noget højere andel af husdyrgødningen.

Der er flere årsager til beslutningen. Socialdemokratiet var ikke med i forliget om landbrugspakken. Det var den, som blandt andet gav mulighed for at tildele planterne gødning efter deres behov. Altså almindelig sund fornuft. Via den ufornuftige stramning rulles landbrugspakken tilbage. En anden årsag er, at der udledes store mængder kloakvand, de såkaldte overløb ved regnskyl, direkte ud i havet, hvilket naturligvis belaster miljøet. Imidlertid synes man, at det er for dyrt at rense alt kloakvand. Ja, for at det ikke skal være lyv, forurenes der i stedet helt bevidst. Jamen, kan der ikke købes aflad? Jo i al fald på papiret. Man kan øge kravet til landbruget, når det gælder brugen af kvælstof fra husdyrgødning, vel vidende, at der ikke kommer færre kg kvælstof ud i miljøet fra os. Resultatet bliver derimod et lavere proteinindhold i kornet med deraf følgende større indkøb af soyaskrå. Dertil finder jeg det totalt grotesk, at der også i nye projekter regnes med udledning af urensset kloakvand til havet. Sidste eksempel er den 200 meter lange rørledning fra Nexø ud i havet. Kunne man forestille sig, at landbruget i perioder med megen regn havde lov til at udlede overskydende gylle direkte i havet? Nej vel. Og det ønsker vi bestemt heller ikke. Naturgødningen er jo værdifuld. Men her har vi et lysende eksempel på, at man fra politisk hold lader en minoritet holde for. Landbruget straffes hårdt for det offentliges grove og bevidste miljøsvineri.

Ledelse i landbruget er meget i vælten for tiden. Godt det samme. For ledelsen af et landbrug er helt afgørende. Det er den i relation til at opnå en god og sund virksomhed. Og det er den i forhold til at have de rette medarbejdere, nemlig dygtige og engagerede landmænd. Uden dem opnås der ikke attraktive økonomiske resultater.

I udgør krumtappen i de nutidige landbrug. Uden jer – ingen fremtid for virksomhedslandbrugene.

Når jeg beskæftiger mig med ledelse her i beretningen, falder tanken helt naturligt på Landbrug & Fødevarer. Der hører vores forening hjemme, vi følger L&F tæt, og vi synes, de leverer en god indsats. Det er tilfredsstillende, at de er blevet mere skarpe på det sidste. F.eks. følges Coops forskuede overgreb via Samvirke på vores korrekte brug af pesticider godt op.

I landbruget er det som bekendt formanden, der tegner "firmaet" udadtil. Det gør Martin Merrild aldeles godt. Så at han i slutningen af august meddelte, at han trækker sig, faldt som noget af en bombe. Umiddelbart. For efter nogen omtanke hos en selv, faldt forståelsen også på plads. Merrild har været folkevalgt på høje poster, også kommunalt og amtskommunalt, i virkelig mange år. Og det slider konstant at være i skudlinjen. Ligesom det nærmer sig det endeløse, hvor megen energi der skal lægges i opgaven. Så jobbet er helt sikkert opslidende. Hvortil kommer, at der er god facon på

at trække sig, før andre begynder at tænke på, om det mon nærmer sig. Jeg mener, Martin Merrild har gjort det udmærket godt som landbrugets førstemand, siger ham på Bornholms vegne tak for indsatsen og ønsker ham en god tilværelse som forhenværende. Det bliver så spændende at få en ny leder. Noget tyder på, at en god mand er på vej. Det må vi håbe.

Min tak stopper ikke lige der. For den rækker naturligvis også til dig, Thomas Bay, chef på Kannikegaard. Det er særdeles alsidige opgaver, du varetager. Og du gør det med et engagement og en ildhu, som vækker beundring mange steder. Jeg sætter stor pris på din indsats. Tak skal du have! Og så er du godt hjulpet af vores personale på Kannikegaard. Der stilles store krav til vores medarbejdere. Det at landbruget undergår så store forandringer med den aktuelle hast, det smitter af på jer alle. I skal tilsvarende være omstillingsparate, levere ydelser, herunder rådgivning, og forstå at indpasse de nye muligheder for samvirke med bedrifterne. Jeg synes, at I gør det godt – ledere som øvrige – og I får min bedste tak for indsatsen!

Tilbage er min tak til bestyrelsen. I fungerer vældig godt sammen om mange spændende opgaver, der strækker sig fra at få det bedste ud af Kannikegaard til fordel for øens landbrug, til at skabe den politiske baggrund for at placere det samlede landbrugserhverv ordentligt og velfortjent på Bornholm. Vi fylder meget her på øen, med god grund, men det stiller så også nogle krav til vores ageren, som vi må være vågne overfor og leve op til. Her værdsætter jeg meget jeres samlede indsats i bestyrelsen. Tak for samarbejdet!